EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2024.7.30.
COM(2024) 326 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

az európai demográfiai statisztikákról szóló 1260/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet végrehajtásáról

1. BEVEZETÉS

Az 1260/2013/EU rendelet ([1]) (a továbbiakban: a rendelet) közös jogi keretet hoz létre a népességre és a népmozgalmi eseményekre vonatkozó európai statisztikák fejlesztéséhez, előállításához és közzétételéhez.

A tagállamok ezeket a statisztikákat korábban évekig önkéntes alapon nyújtották be. Mivel azonban ezek eltérő demográfiai fogalommeghatározásokon, koncepciókon és módszereken alapultak, az így kapott statisztikák összehasonlíthatósága, következetessége és időszerűsége jelentősen csökkent. A közös keret célja az volt, hogy kielégítse az intézményi és szakpolitikai igények széles köre szempontjából alapvető fontosságú, magas színvonalú demográfiai statisztikák nemzeti és regionális szintű rendelkezésre állása iránti igényt. Ezekre a statisztikákra például szükség van a népesség-előrejelzésekhez, amelyek az EU hosszú távú gazdasági és költségvetési előrejelzéseinek alapjául szolgálnak, és amelyeket számos „egy főre” vonatkozó szakpolitikai mutató nevezőjeként használnak.

Ez a rendelet 11. cikkében előírt második jelentés, amely a 2019–2023-as időszakra terjed ki ([2]). Felépítése a következő:

- A 2. szakasz áttekinti a rendelet hatálya alá tartozó statisztikákat.
- A 3. szakasz ismerteti az európai statisztikák tekintetében megállapított minőségi kritériumok rendszeres ellenőrzésnek módját.
- A 4. szakasz összefoglalja az értékelés legújabb megállapításait.
- Az 5. szakasz felvázolja az európai népesség- és lakásstatisztikák, köztük a rendelet szerinti statisztikák korszerűsítésére irányuló, folyamatban lévő jogalkotási kezdeményezést.

2. A RENDELET HATÁLYA ALÁ TARTOZÓ STATISZTIKÁK

A rendelet értelmében a tagállamok a következőkről továbbítanak statisztikákat a Bizottság (Eurostat) részére:

- a szokásos lakóhellyel rendelkező népesség ([3]) életkor, nem és a lakóhely régiója szerinti bontásban,
- élveszületések száma nemek, születés hónapja, az élveszületések sorrendje, az anya életkora, az anya születési éve, az anya születési országa, az anya állampolgársága szerinti ország és az anya lakóhelyének régiója szerinti bontásban,

([1]) Az Európai Parlament és a Tanács 1260/2013/EU rendelete (2013. november 20.) az európai demográfiai statisztikákról (EGT-vonatkozású szöveg) (HL L 330., 2013.12.10., 39. o.).

([2]) Az első jelentést COM (2018) 843 számon tették közzé.

([3]) A „szokásos lakóhely” fogalmát a rendelet 2. cikkének d) pontja úgy határozza meg, mint az a hely, ahol az egyén napi pihenőidejét tölti legalább 12 hónapig folyamatosan. Amennyiben a szokásos lakóhelyre vonatkozó körülmények nem állapíthatók meg, akkor a „szokásos lakóhely” a jogszerű vagy nyilvántartott lakóhelyként értelmezhető, kivéve a Tanácsban alkalmazott minősített többségi szavazás céljából.

- halálozások száma életkor, nemek, születési év, lakóhely régiója, születési ország, állampolgárság szerinti ország és halálozás hónapja szerinti bontásban, valamint
- a szokásos lakóhellyel rendelkező teljes népesség a Tanácsban alkalmazott minősített többségi szavazás céljából.

Az utolsó pont kivételével lehetőség van némi rugalmasságra a szokásos lakóhely fogalommeghatározásának alkalmazása tekintetében – a tagállamok a „jogszerű vagy nyilvántartott lakóhely” alapján is szolgáltathatnak statisztikákat, amennyiben a szokásos lakóhelyre vonatkozó kritériumok nem állapíthatók meg.

A rendelet 3. cikkének (4) bekezdése alapján a Bizottság elfogadta a 205/2014/EU végrehajtási rendeletet ([4]). Ez egységes feltételeket állapít meg az adatok bontása, a határidők és az adatok felülvizsgálata tekintetében. Ennek eredményeként a tagállamok a következőket is továbbítják a Bizottság (Eurostat) részére:

- a teljes népességre, az élveszületések teljes számára és a halálozások teljes számára vonatkozó, nemzeti szintű ideiglenes éves statisztikák az egyes referenciaév végétől számított hat hónapon belül, valamint
- a referenciaév legalább első hat hónapja tekintetében az élveszületések teljes számára és a halálozások teljes számára vonatkozó ideiglenes havi statisztikák az adott év november 30-ig.

E kötelező statisztikák mellett a tagállamok jelenleg önkéntes alapon továbbítanak különböző statisztikákat, például a halálozásokról az előfordulás hete szerinti bontásban, a halálozásokról életkor, nem és iskolai végzettség szerinti bontásban, a házasságokról és azok felbontásáról különböző jellemzők szerinti bontásban. Az említett önkéntes statisztikák némelyikére szükség van a demográfiai mutatók, pl. az iskolai végzettség szerint bontott várható élettartam kiszámításához.

3. A STATISZTIKAI MINŐSÉG RENDSZERES ELLENŐRZÉSE

Ebben a szakaszban az európai statisztikákról szóló 223/2009/EK rendelet ([5]) 12. cikkébe és az európai statisztika gyakorlati kódexébe ([6]) foglalt elveknek megfelelő egységes minőségi kritériumok alapján mutatjuk be a rendelet végrehajtásának ellenőrzését. A tagállamoknak biztosítaniuk kell a statisztikák minőségét, és minőségi metaadatokat és jelentéseket kell szolgáltatniuk a Bizottság (Eurostat) részére. Az Eurostat felülvizsgálja ezeket a minőségre vonatkozó értékeléseket, és a statisztikákat és az elemzéseket közzéteszi a honlapján. Az Eurostat és a tagállamok együttműködnek a még megoldatlan kérdések rendezése érdekében. A konkrét kérdéseket a népességstatisztikával foglalkozó

([4]) A Bizottság 205/2014/EU végrehajtási rendelete (2014. március 4.) az európai demográfiai statisztikákról szóló 1260/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó egységes feltételeknek az adatok bontása, a határidők és az adatok felülvizsgálata tekintetében történő megállapításáról (EGT-vonatkozású szöveg) (HL L 65., 2014.3.5., 10. o.).

([5]) Az Európai Parlament és a Tanács 223/2009/EK rendelete (2009. március 11.) az európai statisztikákról és a titoktartási kötelezettség hatálya alá tartozó statisztikai adatoknak az Európai Közösségek Statisztikai Hivatala részére történő továbbításáról szóló 1101/2008/EK, Euratom európai parlamenti és tanácsi rendelet, a közösségi statisztikákról szóló 322/97/EK tanácsi rendelet és az Európai Közösségek statisztikai programbizottságának létrehozásáról szóló 89/382/EGK, Euratom tanácsi határozat hatályon kívül helyezéséről (HL L 87., 2009.3.31., 164. o.).

([6]) http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-manuals-and-guidelines/-/KS-32-11-955.

szakértői csoport éves ülésein vitatják meg, ahol az EU és az EFTA valamennyi nemzeti statisztikai hivatala képviselteti magát.

3.1. Relevancia

A Bizottság nagy jelentőséget tulajdonít a demográfiának ([7]). A demográfiai statisztikák alapján készíti el a rendszeres jelentéseket, a szakpolitikai javaslatokat, az uniós jogszabályok által előírt végrehajtási jelentéseket és a szakpolitikai elemzéseket. Például a gazdasági, társadalmi és területi kohézióról ([8]), valamint a változó környezetben a demográfiai változások hatásáról ([9]) szóló bizottsági jelentések a rendelet alapján előállított statisztikákat használják fel. 2021-ben az Eurostat közzétette a „Demography of Europe" (Európa demográfiája) című interaktív kiadványt, amelyet évente frissít, bemutatva az EU népességének fejlődését, változását és öregedését ([10]). A rendelet alapján előállított statisztikákat az Eurostat hároméves demográfiai népesedési előrejelzésének területén közvetlenül alkalmazzák ([11]).- Ez azt mutatja be, hogy miként változhat a népesség mérete és szerkezete, ha továbbra is érvényesek lennének a termékenységre, a halandóságra és a migrációra vonatkozó egyes feltételezések. Ezeket az előrejelzéseket az idősödésről szóló jelentésben ([12]) is felhasználják, hogy felmérjék a népesség elöregedésének hosszú távú gazdasági és költségvetési hatásait. E hosszú távú népesség-előrejelzések mellett az Eurostat 2022 szeptemberében, az adatszolgáltatást kiegészítve, első alkalommal közzétette az előrejelzések rövid távú aktualizálását. Ezenkívül a Tanácsban alkalmazott minősített többségi szavazás súlyaként a tagállamok szokásos lakóhellyel rendelkező teljes népességszámát használják.

Az Eurostat által terjesztett összes statisztika közül a népességre vonatkozók váltják ki a legnagyobb érdeklődést. 2015 óta ([13]) a nemzeti szintű éves népességállomány ([14]) és a népességváltozás ([15]) folyamatosan a legnépszerűbb társadalomstatisztikai táblázatok és

([7]) https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/impact-demographic-change-europe_hu.

([8]) http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/cohesion-report/ (kizárólag angol nyelven hozzáférhető).

([9]) https://commission.europa.eu/system/files/2023-01/Demography_report_2022_0.pdf (kizárólag angol nyelven hozzáférhető).

([10]) A legfrissebb kiadás a következő internetcímen érhető el: https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/demography-2023 (kizárólag angol nyelven hozzáférhető).

([11]) A legutóbbi EUROPOP2023 népesség-előrejelzéseket az Eurostat 2023. március 30-án tette közzé: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_projections_in_the_EU (kizárólag angol nyelven hozzáférhető).

([12]) https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2024-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en (kizárólag angol nyelven hozzáférhető).

([13]) Ez kiterjed a rendelet alapján történő valamennyi adatterjesztésre, mivel a 3. cikk szerint gyűjtött adatokat először 2015 első negyedévében tették közzé.

([14]) „Population on 1 January" (Népesség január 1-jén) – online adatkód: tps00001 (kizárólag angol, francia és német nyelven hozzáférhető).

([15]) „Population change – demographic balance and crude rates at national level" (Népességváltozás – demográfiai mérleg és nemzeti szintű nyers arányszámok) – online adatkód: demo_gind (kizárólag angol, francia és német nyelven hozzáférhető).

az öt leggyakrabban megtekintett Eurostat-táblázat közé tartozik. 2016 közepe óta az Eurostat honlapján a „Demography, population stock and balance” (Demográfia, népességállomány és mérleg) rész ([16]) a felhasználói látogatásokat tekintve folyamatosan az öt legfontosabb tematikus rész között van.

3.2. Pontosság

Az előző, 2018-as jelentéshez képest nem történt jelentős javulás a pontosság terén. Az Eurostat tudatában van annak, hogy ugyanazok a konkrét, nem kellő lefedettséggel kapcsolatos (amikor az emberek nem jelentik be magukat a tartózkodási helyükön) és túlzott lefedettséggel kapcsolatos (amikor az emberek nem jelentik ki magukat, mivel gyakran semmi nem kötelezi vagy ösztönzi őket erre) pontossági problémák továbbra is felmerülnek ([17]). Ezenkívül a tagállamok által a minősített többségi szavazás céljából szükséges szokásos lakóhellyel rendelkező népesség becslésének pontosságával kapcsolatban jelentett metaadatok továbbra sem elegendőek egy részletes értékeléshez.

Ezzel összefüggésben az Eurostat továbbra is támogatja a partnertagállamok által bejelentett tüköradatok alkalmazását a bejelentkezés és a kijelentkezés elmulasztásával kapcsolatos lefedettségi hibák megszüntetése érdekében. Az összesített tüköradatok cseréjére azon nemzeti statisztikai hivatalok között kerül sor, amelyek ezt a nemzeti statisztikai folyamatuk hasznos kiegészítésének tekintik. Ez segíti őket adataik minőségének javításában és értékelésében.

3.3. Időszerűség és időbeli pontosság

A legtöbb demográfiai statisztika esetében a Bizottság (Eurostat) rendelkezésére bocsátás határideje a referenciaév végét követő 12 hónap; három kis adatkészletet a referenciaév végét követő 6, 8 és 11 hónapon belül kell továbbítani. A rendelet szerinti adatgyűjtés kezdete óta nem merültek fel jelentős problémák a tagállamok általi késedelmes adattovábbítással kapcsolatban. Ezért a 2018. évi jelentéshez képest nem történt változás ([18]).

3.4. Hozzáférhetőség és egyértelműség

A tagállami adatok és az uniós összesített adatok szabadon hozzáférhetők az Eurostat honlapján ([19]). A felhasználók az uniós demográfiai statisztikákhoz ([20]) a „Válogatott

([16]) https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography/demography-population-stock-balance (kizárólag angol, francia és német nyelven hozzáférhető).

([17]) A legutóbbi minőségjelentés ismételten hangsúlyozza, hogy a nehézségek továbbra is fennállnak a hiányos be- és kijelentkezések, valamint az országban szabálytalanul tartózkodó személyek lefedettsége miatt, de nem ad becslést a lefedettség pontosságára gyakorolt mennyiségi hatással kapcsolatban.

([18]) A legfrissebb minőségjelentés szerint például szinte minden tagállam időben továbbította az összes adatkészletét (81 adattovábbításból 76 időben, 2 adattovábbítás 2 hetes késéssel, 3 pedig 4 hetes késéssel történt).

([19]) az Eurostat weboldala (http://ec.europa.eu/eurostat) és adatbázisa (http://ec.europa.eu/eurostat/data/database) (mindkettő kizárólag angol, francia és német nyelven hozzáférhető).

([20]) https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography/demography-population-stock-balance/database (kizárólag angol, francia és német nyelven hozzáférhető).

adatkészletek” („Selected datasets”) és a „Részletes adatkészletek” („Detailed datasets”) részben, valamint a népességhez kapcsolódó témák széles köréről szóló, rendszeresen aktualizált elemzésekben ([21]) férhetnek hozzá. Az év során az adatközléseket széles körben terjesztett hírek és a *Statistics Explained (A statisztikai adatok magyarázata)* elnevezésű cikkek kísérik, amelyek több információt tartalmaznak a demográfiai statisztikákról, azok tendenciáiról és értelmezéséről ([22]). A kellően egyértelmű és összehasonlítható nemzeti metaadatok, többek között a kvantitatív minőségi mutatók hiánya azonban még a tapasztalt felhasználók számára is megnehezíti a tagállamok adatminőségének értékelését és összehasonlítását.

3.5. Összehasonlíthatóság és koherencia

A szokásos lakóhely fogalmának rugalmas, nem harmonizált alkalmazása továbbra is a legkomolyabb probléma az összehasonlíthatóság és a koherencia szempontjából. Egyes tagállamok például nem vesznek számításba bizonyos népességcsoportokat (pl. a menedékkérőket, irreguláris migránsokat vagy nomádokat), vagy nem alkalmazzák a 12 hónapos kritériumot a népességállományra és a népmozgalmi eseményekre, gyakran azért, mert a statisztikák közvetlenül a közigazgatási nyilvántartásokból származnak, és ezért a népesség és a népmozgalmi események nyilvántartásba vételére vonatkozó nemzeti közigazgatási kritériumoktól függenek ([23]).- Egy közelmúltbeli értékelés szerint ez a jelenlegi helyzet egyik kulcsproblémája (lásd a 4. szakaszt), míg a jogalap átdolgozására irányuló bizottsági kezdeményezés azt hangsúlyozta, hogy a közigazgatási forrásokból származó demográfiai statisztikák összehasonlíthatóságának javításához helyes becslési gyakorlatokra van szükség (lásd az 5. szakaszt).

E kulcsfontosságú problémától eltekintve a demográfiai statisztikák időben összehasonlíthatók mindegyik ország esetében. Jellemzően akkor jelentkeznek bizonyos folytonossági hiányok, amikor a tagállamok tökéletesítik vagy módosítják a módszertanukat, többek között új népszámlálást tartanak a népességbecsléseik értékelése és új bázis alkalmazása érdekében, vagy kiigazítják a statisztikai célú területi egységeket. Az Eurostat adatbázisában található táblázatokban feltüntetik ezeket, és az Eurostat weboldalán vagy a vonatkozó kiadványokban található metaadatok révén dokumentálják őket a felhasználók számára.

3.6. A megfelelőség ellenőrzése

A Bizottság (Eurostat) továbbra is nyomon követi a rendeletnek való meg nem felelés szórványos eseteit, amennyiben az adatok hiányosak, gyenge minőségűek vagy nem a jogi határidőknek megfelelően szolgáltatták őket.- Folyamatosan figyelemmel kíséri és

([21]) https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography/demography-population-stock-balance/publications (kizárólag angol, francia és német nyelven hozzáférhető).

([22]) https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Category:Population (kizárólag angol nyelven hozzáférhető).

([23]) A legfrissebb minőségjelentések szerint a demográfiai statisztikákhoz (a Tanácsban alkalmazott minősített többségi szavazás céljából használt teljes népességszám kivételével) 18 tagállam következetesen a szokásos lakóhely szűk fogalmát alkalmazza, míg 9 más nemzeti vagy vegyes fogalmat. A Tanácsban alkalmazott minősített többségi szavazás céljából használt teljes népességszám esetében, ahol jogilag kötelező a szokásos lakóhely szűk fogalma, a tagállamok eltérő gyakorlatokat alkalmaznak bizonyos népességcsoportok, különösen a menedékkérők (17 tagállam számításba veszi ezeket, 10 nem), az irreguláris migránsok (13 igen, 14 nem) és a nomádok (19 igen, 8 nem) tekintetében.

értékeli az adatszolgáltatás ezen vonatkozásait, és technikai és adminisztratív szinten felveszi a kapcsolatot az érintett tagállamokkal a problémák megoldása érdekében.

4. A JELENLEGI STATISZTIKAI KERET ÉRTÉKELÉSE

2021-ben a Bizottság elvégezte a teljes jelenlegi jogi keret, valamint az abból eredő európai népesség- és lakásstatisztikák átfogó értékelését ([24]). Ez magában foglalta az e rendelet 3. cikke szerinti statisztikákat, valamint a 862/2007/EK ([25]) és a 763/2008/EK ([26]) rendelet szerinti valamennyi statisztikát. Az értékelés hatóköre sokkal szélesebb volt, mint a 3. szakaszban leírt rendszeres ellenőrzés, mivel az érdekelt felek valamennyi érintett csoportjának véleményét, így az intézményi, szakpolitikai és kutatási felhasználóknak a véleményét is összegyűjtötték az érdekelt felekkel folytatott rendszeres konzultáció során ([27]). A cél annak értékelése volt, hogy a jelenlegi keret eredeti célkitűzései teljesültek-e, valamint a jelentős hiányosságok feltárása.

Az értékelés megállapította, hogy a jelenlegi keretnek köszönhetően összességében jelentős javulás történt az európai népességstatisztikában a statisztikai közösség által annak hatálybalépése előtt tapasztalt kezdeti problémákhoz és szükségletekhez képest. Nevezetesen a jelenlegi jogi keret jelentősen növelte az uniós hozzáadott értéket azáltal, hogy – a kötelezővé tett adatkészletek tekintetében – számos statisztikai minőségi dimenziót javított uniós szinten, beleértve a teljességet, a következetességet és az időszerűséget. Emellett a jelenlegi jogszabályok a kidolgozásuk idején (2005–2013) ismert valamennyi uniós szintű, a politikai döntéshozatal és az intézmények szempontjából releváns igényt kielégítették. Ez javította a statisztikák előállításának eredményességét, hatékonyságát és koherenciáját a korábbi helyzethez képest, amely kizárólag önkéntes adatgyűjtésekre támaszkodott. Az érdekelt felekkel folytatott konzultáció során az érdekelt felek valamennyi kulcsfontosságú csoportjának legtöbb válaszadója megerősítette ezeket a javulásokat, és hangsúlyozta a jelenlegi uniós szintű jogi keret hozzáadott értékét. Mindazonáltal az értékelés négy jelentős hiányosságot is feltárt a jelenlegi jogszabályokban.

4.1. 1. hiányosság: Koherencia, összehasonlíthatóság, teljesség

Bár a rendelet közös fogalommeghatározásokat ad meg a kulcsfontosságú statisztikai fogalmakra vonatkozóan, magának a népesség fogalmának meghatározásában továbbra is marad némi rugalmasság. A tagállamok jelenleg a rendelet által megengedett három különböző fogalmat alkalmaznak (szokásos lakóhely, nyilvántartott lakóhely, jogszerű lakóhely), olykor eltérő fogalmakat használva az eltérő adatkészletekhez. Ez a központi probléma a különböző tagállamokból származó adatok összehasonlíthatóságának és koherenciájának hiányát okozta, ami csökkentette az adatgyűjtések uniós hozzáadott értékét. Emellett a továbbra is önkéntes statisztikák uniós szinten gyakran hiányosak,

([24]) SWD(2023) 13.

([25]) Az Európai Parlament és a Tanács 862/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a migrációra és a nemzetközi védelemre vonatkozó közösségi statisztikákról, valamint a külföldi állampolgárságú munkavállalókra vonatkozó statisztikák összeállításáról szóló 311/76/EGK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről (EGT-vonatkozású szöveg) (HL L 199., 2007.7.31., 23. o.).

([26]) Az Európai Parlament és a Tanács 763/2008/EK rendelete (2008. július 9.) a nép- és lakásszámlálásról (EGT-vonatkozású szöveg) (HL L 218., 2008.8.13., 14. o.).

([27]) SWD(2023) 15.

mivel néhány tagállamból hiányoznak az adatok. Emiatt összességében jelentősen csökken a költséghatékonyság, mivel a tagállamok többsége forrásokat áldoz az említett statisztikák előállítására, azonban nem alkotható teljes kép az EU-ra nézve.

4.2. 2. hiányosság: Időszerűség és gyakoriság

A rendelet csak az éves demográfiai statisztikákra vonatkozik, és a legtöbb adatkészletet a referencia-időszak végét követő 12 hónap elteltével kell benyújtani. Bár emiatt az időszerűség összességében javult – főként azért, mert megszűnt az a probléma, hogy néhány nagyon kevés tagállam számottevően késett –, továbbra is elmarad a felhasználói elvárásoktól. A rendelet alapján szolgáltatott adatok kevésbé időszerűek, mint a hasonló nemzeti statisztikai kiadványok és az egyéb továbbított nemzetközi statisztikák a tagállamok többségében. A rendelet keretében a határidők és a statisztikák gyakoriságai nem javíthatók, például annak érdekében, hogy kiterjedjenek az olyan évközi népességstatisztikákra, mint a halandóságra vonatkozóan a közelmúltban önkéntesen kidolgozott statisztikák.

4.3. 3. hiányosság: A társadalmi szempontból releváns témákkal és csoportokkal kapcsolatos részletek

A rendelet a kidolgozása idején fennálló szakpolitikai prioritásoknak megfelelő adatigényekre összpontosít. A prioritások idővel megváltoztak, és a rendelkezésre álló demográfiai statisztikák már nem fedik le megfelelően a szakpolitikai szempontból lényeges jellemzőket, témákat vagy népességcsoportokat ([28]). Az érdekelt felekkel folytatott konzultáció során feltárt hiányosságok leginkább a releváns témák és csoportok jellemzőit érintik. A nem megfelelő földrajzi részletességgel, különösen a városi/vidéki integrációhoz és a határokon átnyúló elemzéshez szükséges funkcionális tipológiákkal és georeferált adatokkal kapcsolatos hiányosságok is fennállnak.

4.4. 4. hiányosság: A jogi keret rugalmasságának hiánya

A fent említett gyengeségeket súlyosbítva a meglévő jogszabályok nem eléggé rugalmasak ahhoz, hogy igazodjanak a statisztikákkal kapcsolatos új és újonnan felmerülő igényekhez. A költségek és az időszerűség tekintetében a tagállami és uniós szintű új adatforrások (különösen a közigazgatási adatok, többek között az interoperabilitási rendszerek és a magántulajdonban lévő adatok) szintén a javulás lehetőségét kínálják, de a jelenlegi jogszabályok nem teszik lehetővé e lehetőségek kiaknázását. A jogi keret így az elfogadása óta nem tudott alkalmazkodni a szakpolitikai szempontból releváns változásokhoz, ezért meglehetősen gyorsan veszít a relevanciájából.

5. AZ EURÓPAI DEMOGRÁFIAI STATISZTIKÁK KORSZERŰSÍTÉSE AZ EURÓPAI NÉPESSÉGSTATISZTIKÁK ÁTALAKÍTÁSÁNAK RÉSZEKÉNT

A 4. szakaszban vázolt jelentős hiányosságok tekintetében az értékelés négy olyan jogalkotási tényezőt azonosított, amelyek e rendeletre is vonatkoznak:

([28]) Például a zöld megállapodáshoz szükséges lakásadatok, a migránsokra és az unión belüli mobilitásra vonatkozó adatok, a városi/vidéki népességre vonatkozó adatok, valamint a kiszolgáltatott helyzetben lévő kisebbségi csoportokra vonatkozó adatok a megkülönböztetés tilalmára és az alapjogokra vonatkozó szakpolitikákhoz.

- Csak a meghatározott közös szabályok szerint végzett **kötelező adatgyűjtések** biztosíthatják az uniós szintű statisztikák teljességét és időszerűségét. A már most is igen teljes körű önkéntes adatgyűjtések szabályozása jelentősen javíthatja az eredményességet és a hatékonyságot, mivel jelentős uniós hozzáadott érték teremthető korlátozott többletköltségek mellett.
- Az **önkéntes adatgyűjtések** megfelelő eszközt kínálnak az új témák és jellemzők kialakításával való kísérletezéshez, és a nemzeti statisztikai rendszerek azon képességének javításához, hogy szolgáltatni tudják az említett új adatokat. Hatékonyságuk azonban idővel többnyire romlik, mivel a rendszeres előállítási költségekből végül a teljesség szempontjából nem keletkezik uniós hozzáadott érték a tagállamok körében.
- A statisztikai témák **szabados jogi meghatározása** miatt nem tartható a fogalmi harmonizáció. Ez végső soron a koherencia és az időbeni összehasonlíthatóság csökkenéséhez vezet. Az alapnépesség fogalommeghatározásának példája mutatja, hogyan vált az eredetileg korlátozott alkalmazási körrel rendelkező kivételként bevezetett, alapértelmezett rendelkezés új tényleges előírássá ([29]).
- A **túlságosan merev jogi keret** megnehezíti a relevancia fenntartását az idő múlásával. A jelenlegi keret meglehetősen gyorsan veszít a relevanciájából – ez a folyamat már a végrehajtási időszak alatt megkezdődött, mivel nem álltak rendelkezésre olyan rugalmassági mechanizmusok, amelyek révén az átalakuló igényekhez lehetett volna igazítani az adatgyűjtéseket, és ki lehetett volna használni az új adatforrások elérhetővé válásából adódó lehetőségeket.

Ezen túlmenően az értékelés rámutatott a megfelelés, a végrehajtás és a nyomon követés terén tapasztalható közigazgatási redundanciákra, mivel a népességstatisztikákra vonatkozó jelenlegi jogszabályok három olyan jogi aktusban találhatók széttagolva, amelyeket nem egyszerre dolgoztak ki. Az értékelés és egy hatásvizsgálat ([30]) alapján a Bizottság ezért a népesség- és lakásstatisztikákra vonatkozó új keretrendeletre irányuló javaslatot fogadott el, amely kezeli az említett jelentős hiányosságok mögött álló jogalkotási tényezőket, miközben a jogalapot egyetlen rendeletben kívánja egyesíteni ([31]).

A jogalkotási javaslat ambiciózus elemeket tartalmaz az általános következetesség és a személyeken és háztartásokon alapuló valamennyi uniós társadalomstatisztika közötti kapcsolatok megerősítése érdekében, többek között az (EU) 2019/1700 rendelet ([32])

([29]) Amint azt a 4.1. szakaszban megjegyeztük, a rendelet három különböző alapnépesség-fogalmat tesz lehetővé: a szokásos lakóhelyet vagy alapesetben a nyilvántartott vagy jogszerű lakóhelyet (a nemzeti szabályok szerint), amennyiben a rendeletben a szokásos lakóhelyre vonatkozóan leírt körülmények nem állapíthatók meg. Ezt az alapértelmezett rendelkezést eredetileg néhány tagállam érdekében vezették be kivételként, időközben azonban új tényleges előírássá vált, mivel egyre több tagállam alkalmaz nemzeti alapnépesség-definíciókat a közigazgatási adatforrások alkalmazása nyomán.

([30]) SWD(2023) 11.

([31]) COM(2023) 31.

([32]) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1700 rendelete (2019. október 10.) az egyedi szinten, mintavétel útján gyűjtött adatokon alapuló, személyekre és háztartásokra vonatkozó európai statisztikák közös keretének létrehozásáról, a 808/2004/EK, a 452/2008/EK és az 1338/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint az 1177/2003/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet és az 577/98/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről (EGT-vonatkozású szöveg) (HL L 261I., 2019.10.14., 1. o.).

alapján. A javaslat olyan rendelkezéseket tartalmaz, amelyek támogatják a népességfogalom megalapozott statisztikai becslési fogalmakon alapuló, harmonizált meghatározásának bevezetését, valamint az előállítási folyamatok és a társadalomstatisztikák általános színvonalának javításához rendelkezésre álló adatforrásokhoz való hozzáférés lehetővé tételére irányulnak. A javaslat emellett olyan rendelkezéseket is tartalmaz, amelyek jobban összehangolják a népességre és a nemzetközi migrációra vonatkozó statisztikákat a 862/2007/EK rendelet 4–7. cikke szerinti, menekültügyre és bevándorlási jogszabályokhoz kapcsolódó közigazgatási és bírósági eljárásokra vonatkozó statisztikákkal. E jelentés időpontjában a javaslattal kapcsolatos rendes jogalkotási eljárás folyamatban volt ([33]).

6. KÖVETKEZTETÉSEK

Az európai statisztikai rendszer ([34]) folyamatos közös erőfeszítéseinek köszönhetően a rendelet végrehajtása megfelelő. Ez az uniós intézmények és a politikai döntéshozók számára minden szinten szükséges, összességében magas színvonalú európai demográfiai statisztikák rendszeres közzétételéhez vezet. A rendeletnek megfelelően rendszeresen ellenőrzik a jogszabályoknak való megfelelést és a statisztikai minőséget. A 2018. évi első jelentéshez hasonlóan nem merültek fel jelentős megfelelési problémák.

Mindazonáltal a népességstatisztikákra vonatkozó jelenlegi jogi keret közelmúltbeli értékelése négy jelentős hiányosságot tárt fel a jelenleg hatályos jogszabályokban, amelyek részben azzal a ténnyel függnek össze, hogy a népességstatisztikák három rendeletben – köztük ebben a rendeletben – találhatók széttagolva. Ezek a hiányosságok a következők: i. a statisztikai fogalmak harmonizációjának hiánya, különös tekintettel a népesség fogalmára, ii. a statisztikai kiadványok elégtelen időszerűsége és gyakorisága, iii. a releváns csoportok és témák részleteinek hiánya, és iv. a változó igényekhez vagy új adatforrásokhoz való alkalmazkodáshoz szükséges rugalmasság hiánya. A Bizottság ezért javaslatot tett az európai népesség- és lakásstatisztikákra vonatkozó egységes új keretrendeletre, amely megszilárdítaná a jogi keretet és kezelné mind a négy hiányosságot.

Folytatódnak az erőfeszítések a rendelet szerinti demográfiai statisztikákat is magukban foglaló és kiterjesztő európai népességstatisztikák új, integrált jogi keretével kapcsolatos rendes jogalkotási eljárás előmozdítására.

([33]) 2023/0008/COD eljárás.

([34]) https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-statistical-system.